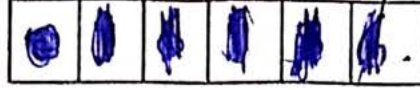

DAY — 04

SEAT NUMBER

2020

II

24

1500

J-332

(M)

POLITICAL SCIENCE (42)

Time : 3 Hrs.

(4 Pages)

Max. Marks : 80

- सूचना : (१) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
 (२) उजवीकडे दिलेल्या संख्या पूर्ण गुण दर्शवितात.
 (३) प्रत्येक नव्या प्रश्नाच्या उत्तराचा प्रारंभ नवीन पानावर करावा.

(सुचन्या)

प्र. १. (अ) कंसांत दिलेल्या पर्यायांपैकी योग्य शब्द / संख्या निवडून खालील विधाने पूर्ण करा :

[१६]

(५)

- (१) लोकसभेमध्ये जास्तीत जास्त ----- सभासद असतात.
 (२५०, ५००, ५५२, ५४५)
- (२) संसदेमध्ये अर्थविधेयक सादर करण्यापूर्वी ----- ची पूर्वपरवानगी घेणे आवश्यक आहे.
 (राष्ट्रपती, उपराष्ट्रपती, प्रधानमंत्री, मुख्यमंत्री)
- (३) उच्च न्यायालयाच्या न्यायाधीशांचे निवृत्तीचे वय ----- वर्षे आहे.
 (५८, ६०, ६२, ६५)
- (४) ----- हे एकपक्ष पद्धतीचे उदाहरण आहे.
 (चीन, भारत, अमेरिका, ओमान)
- (५) पहिला मागासवर्गीय आयोग ----- साली काकासाहेब कालेलकर यांच्या अध्यक्षतेखाली नेमण्यात आला.
 (१९५८, १९५३, १९६२, १९६५)

0 3 3 2

(ब) खालील 'अ' आणि 'ब' विभागांतील शब्दांच्या योग्य जोड्या जुळवा : (५)

'अ' विभाग

'ब' विभाग

(अ) उपराष्ट्रपती

(ब) विधानसभा

(क) लोक न्यायालय

(ड) राज्यस्तरीय पक्ष

(इ) गोरखालँड

(१) वेगाने खटले निकालात काढणे

(२) पश्चिम बंगाल

(३) राज्यसभेचे पदसिद्ध अध्यक्ष

(४) कर्नाटक

(५) कनिष्ठ सभागृह

(६) भारतीय जनता पक्ष

(७) द्रविड मुन्नेत्र कळघम (DMK)

(क) खालील वाक्यांतील अधोरेखित शब्द दुरुस्त करून वाक्ये पुन्हा लिहा : (४)

(१) भारतीय नागरिकांना वयाच्या २०व्या वर्षी मतदानाचा अधिकार मिळतो.

(२) विषमता हा लोकशाहीचा आधार आहे.

(३) राज्यसभा हे जनतेचे प्रतिनिधित्व करणारे सभागृह आहे.

(४) २००२ साली गुजरातमधील अहमदाबाद शहरात दंगली झाल्या.

(ड) योग्य कारणे निवडून खालील विधाने पूर्ण करा : (२)

(१) राष्ट्रपती बारा सभासदांची नियुक्ती राज्यसभेवर करतात, कारण —

(अ) त्यांच्या तज्ज्ञतेचा फायदा कायदे मंडळाला मिळतो.

(ब) सर्व समाजाला प्रतिनिधित्व मिळते.

(क) राज्यसभा सर्वसमावेशक असते.

(२) पंजाबमधील सुवर्ण मंदिरातील अतिरेक्यांना हुसकावून काढण्यासाठी ....

(अ) ऑपरेशन रेड स्टार केले गेले.

(ब) ऑपरेशन ब्लॅक स्टार केले गेले.

(क) ऑपरेशन ब्ल्यू स्टार केले गेले.

प्र. २. (अ) पुढील प्रश्नांची प्रत्येकी फक्त 'एका' वाक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही सहा) : (६) [१०]

(१) घटना समितीचे अध्यक्ष कोण होते?

(२) मानवी हक्कांचा जाहीरनामा कोणत्या संघटनेने घोषित केला?

(३) भारताच्या केंद्रीय कायदे मंडळाचे नाव काय?

(४) राष्ट्रपती व मंत्रिमंडळ यांच्यातील दुव्याचे काम कोण करतात?

(५) बाल गुन्हेगारी न्यायालये कोणत्या कायद्यानुसार कार्य करतात?

- (६) इंदिरा गांधी यांच्या हत्येनंतर प्रधानमंत्री कोणाला केले गेले?
 (७) 'जय जवान - जय किसान' हा नारा कोणी दिला?
 (८) 'बहुजन समाज पक्षा'ची स्थापना कोणी केली?

(ब) खालील कोष्टक पूर्ण करा :

(४)

अ. क्र.	चळवळ	वर्ष	नेता
१.	कामगार चळवळ	१८८५	नारायण मेघाजी लोखंडे
२.		१९७८	शरद जोशी
३.	चिपको आंदोलन	१९७३	
४.	भारतीय किसान युनियन	१९८६	

प्र. ३. खालील विधाने 'बरोबर' आहेत की 'चूक' ते सकारण सांगा (कोणतेही चार) :

[८]

- (१) भारतात पाच घटक राज्यांमध्ये द्विसभागही कायदेमंडळ आहे.
 (२) मूलभूत हक्कांचे उल्लंघन झाल्यास न्यायालयात दाद मागता येते.
 (३) संसदेच्या संयुक्त बैठकीचे अध्यक्षस्थान राष्ट्रपती भूषवितात.
 (४) न्यायाधीशांना आकर्षक वेतन दिले जावे.
 (५) बहुपक्ष पद्धतीमध्ये शासनात अस्थिरता निर्माण होऊ शकते.
 (६) सावित्रीबाई फुले या महाराष्ट्रातील पहिल्या स्त्री शिक्षिका होत्या.
 (७) तेलंगणाची मागणी केरळ राज्यातून करण्यात आली होती.

प्र. ४. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार) :

[८]

- (१) भारतीय संघराज्याची दोन वैशिष्ट्ये लिहा.
 (२) समतेचा अधिकार स्पष्ट करा.
 (३) राज्यसभा सदस्यांच्या दोन पात्रता लिहा.
 (४) उपराष्ट्रपतींचे दोन अधिकार लिहा.
 (५) आघाडीचे दोन प्रकार स्पष्ट करा.
 (६) आदिवासी चळवळीच्या दोन मागण्या लिहा.
 (७) 'भूमीपुत्र' हा सिद्धांत स्पष्ट करा.

प्र. ५. (अ) खाली दिलेल्या मुद्द्यांच्या आधारे फरक स्पष्ट करा (कोणतेही दोन) :

(६) [१०]

(१) राष्ट्रपती व प्रधानमंत्री —

(अ) स्थान

(ब) किमान वय

(क) कार्यकाल

(२) उच्च न्यायालय व दुय्यम न्यायालये —

- (अ) न्यायाधीशांच्या नेमणुका (ब) कार्यक्षेत्राचा प्रदेश
(क) अधिकार क्षेत्र

(३) भाषावाद व जमातवाद —

- (अ) अर्थ (ब) स्वरूप
(क) परिणाम

(ब) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा :

(४)

- (१) भारतीय संविधानाने नागरिकांना दिलेली मूलभूत कर्तव्ये कोणती आहेत?
(२) सामाजिक व राजकीय चळवळींची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
(३) भारतातील एक प्रबळ पक्ष पद्धती स्पष्ट करा.

प्र. ६. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) :

[१०]

- (१) भारतीय संविधानाची कोणतीही पाच वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. |
(२) भारतीय संविधानातील घटनात्मक उपाययोजनेचा अधिकार स्पष्ट करा.
(३) लोकसभेच्या सभापतींचे अधिकार व कार्ये स्पष्ट करा.

प्र. ७. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा :

[८]

- (१) भारतीय संविधानातील सरनाम्याचे (preamble) महत्त्व विषद करा.
(२) 'लोकसभा हे राज्यसभेपेक्षा अधिकारसंपन्न सभागृह आहे'. तुमचे मत स्पष्ट करा.

प्र. ८. खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर द्या (कोणताही एक) :

[१०]

- (१) भारताच्या राष्ट्रपतीचे अधिकार व कार्ये स्पष्ट करा.
(२) सर्वोच्च न्यायालयाचे अधिकारक्षेत्र स्पष्ट करा.

